

Bartha Ákos

**A „faji konzervativizmustól” a szuverenista alkotmányvédelemig:
Bajcsy-Zsilinszky Endre anglofiliája**

Zsilinszky Endre 1911-ben a *Békésmegyei Közlöny* hasábjain az angol telivérekhez hasonlított „angol faj” exkluzivitásáról, fölényéről, előkelőségéről, finom arroganciájáról értekezett, „amely csak szabadnak született, hódításhoz szokott és uralkodásban felnőtt fajnak lehet a sajátsága”. Az úri mivoltára kényes, Áchim L. András erőszakos halála miatt komolya bajba kerülő fiatalember egy évvel később már angolul tanult. A konzervativizmus sikerét ekkoriban „az angol faj hódító szellemével”, mintaszerű parlamentarizmusával, az „egyéniség és szabadság” tiszteletével magyarázta *Destruktivizmus és konzervativizmus* című cikkében, vagyis a konzervativizmust „faji (...) vonásnak” tartotta. Zsilinszky 1920 után a fajvédők meghatározó fontosságú propagandistájaként a magyar revíziós törekvésekre pozitívan rezonáló angol hangokra is kitüntetett figyelmet fordított. A harmincas években vált közéleti megnyilvánulásainak egyik fő témájává a parlamentarizmus és az szabadságjogok védelme. 1934-ben – immáron vitéz Bajcsy-Zsilinszky Endreként – úgy vélekedett a magyar országgyűlésben, hogy „ha mi egy idegen ország alkotmányos berendezkedését példaképnek, vagy mondjuk, mintaképnek tekintjük, akkor az nem lehet az én megítélésem szerint semmi más országé, csak Angliáé”. A magyar „ősi alkotmány” ugyanis leginkább a szigetország hagyományaival állítható párhuzamba – körvonalazta nézeteit egy évvel későbbi, *Egy kis alkotmányvédelem angol példázattal* című cikkében. Külpolitikai szempontból Bajcsy-Zsilinszky a harmincas évek második felétől az angol fegyverkezéstől várta „a világ sorsának” eldöntését (vö. Bajcsy-Zsilinszky Endre: *Fegyverbe! Biztosítja-e Európa békéjét az angol fegyverkezés?* Magyarország, 1936. február 26. 13.), vagyis a nemzetiszocialista Németország és a kommunista Szovjetunió visszaszorítását, jóllehet szuverenista nézeteit az angolszászok irányában is fenntartotta. Külpolitikai orientációját jelzi, hogy 1944. március

8-án angolul jelentette meg Erdély jövőjét körvonalazó, *Transsylvania: Past and future* című könyvét Genfben. „Az angolszászok nem fogják engedni Európát bolsevizálni” – írta optimistán néhány héttel később, a németek fogságában papírra vetett börtönlevelében. S bár Bajcsy-Zsilinszky a nyilas uralom alatt néhány hétre maga is a kommunisták szövetségese lett, ez a szövetség nem ideológiai megalapozottságú együttműködés, hanem praktikus kényszervezés volt az aktuális veszély, a Magyarországot megszállva tartó Harmadik Birodalom ellen.

Tervezett előadásomban Bajcsy-Zsilinszky anglofiliájának alakulástörténetét tekintem át a politikusi karrierív és a nagypolitikai kontextus függvényében. Az előadás nagyszámú sajtóforráson, levéltári anyagon és a releváns szakirodalmon alapszik.